

לקרוע את הים

1. רבי מאיר אומר, אמר לו הקב"ה, לאדם יחידי עשיתי ים יבשה, שנאמר (בראשית א, ט) "יקוו המים וגו'", לעדת קדושים על אחת כמה וכמה. פירוש, לפי טבע העולם ראוי למים שיכסו הארץ, כי כל היסודות מקיפות הארץ; האויר, והאש. וכך היה ראוי בטבע להיות המים מכסים הארץ. ועוד, כי כל טבע פועלת בשוה, ולכך לפי טבע הבריאה שהמים יכסו* הארץ כולה בשוה. ועשה הקב"ה שלא כטבע, לצורך האדם לשיבתו, ועשה הים יבשה. לכל ישראל על אחת כמה וכמה שיש לעשות הים יבשה. שכמו שנעשה הים יבשה בשביל האדם, שאם לא כן אי אפשר לאדם להיות נמצא, כך ישראל שיצאו ממצרים נעשו לעם על ידי העברת הים, שמפני כך נקראו (שמות ב, ו) "עברים", "עבר ים",* כמו שהתבאר אצל "אלקי העברים". נמצא כי על ידי העברת ים סוף נעשו לעם לה. 'לכך אם להוויית אדם הראשון עשה הים יבשה, כל שכן להוויית אומה הישראלית.

ועוד כי לכך נעשה הים יבשה בבריאת עולם, שהאדם יש לו מעלה אלקית, ומאותה מעלה אלקית נדחו המים, שהם חמרים, כמו שהתבאר כמה פעמים כי החומר נדחה מפני דבר אלקי. לכך בבריאת עולם, בשביל ישוב האדם שיש בו* ענין אלקי, כי האדם יש לו ענין אלקי, נדחו המים ונעשו יבשה. וזה סוד גדול שלא היו יכולים לעמוד עליהם הטבעיים, איך נעשה מן הים יבשה בבריאת עולמו. וכן ישראל, מפני הענין האלקי שקנו ישראל ביציאת מצרים, נדחה הים, ונעשה יבשה. לכך אמר "עדה קדושה על אחת כמה וכמה", פירוש ישראל שהם קדושים נבדלים, אין ספק שהנבדל פועל בחומר.

2. עוד שם רבי בנאי אומר, בשביל אברהם אני קורע להם הים, שנאמר (בראשית כב, ג) (ויבקעו עצי עולה", ונאמר כאן) שמות יד, כא) (ויבקעו המים. "פירוש, כמו שאמרנו כי היה קריעת ים סוף על ידי דבר נבדל שפועל בחומר. ומפני כי היה לאברהם אבינו התגברות, שהיה גובר שכלו על הטבע שלו, ונדחה טבעו מפני שכלו, כי אין הטבע נותן לשחוט בנו, ודוחה היה הטבע מפני

השכל, לכך זכו בניו שדחה הקב"ה את טבע המים מפני בניו בזכות אברהם הגובר על טבע החמרי. כי היה באברהם מעלה שכלית אלקית, אותו הדבר בקע הים ונדחו המים

3. שמעון התימני אומר בזכות המילה נבקע הים. פירוש, כי המילה שנתן הקב"ה לישראל היא מדריגתה על הטבע. ולפיכך המילה היא בשמיני (בראשית יז, יב), (כי ז' ימי בראשית הם ז' ימים של הטבע, כי בז' ימים נברא עולם הטבע, אבל השמיני הוא על הטבע. כי לפי הטבע יש לו להיות ערל, שהרי אדם נולד ערל, והמילה היא על הטבע. ולפיכך המילה היא שבקעה הים, שהיא על הטבע.

4. ולדעת שמעון איש קטרון, בזכות עצמות יוסף נקרע, דכתיב (בראשית לט, יב) (וינס החוצה וכו. "כבר נתבאר למעלה כי קריעת ים סוף התבקעות המים הטבעיים, ולפיכך אמר כי בזכות יוסף נקרע הים, שהיה גובר על טבעו ומבקע יצרו הטבעי, ולפיכך בזכותו נקרע הים. וכמו שהתבאר לעיל אצל אברהם שבקע עצי עולה. וזהו גם כן בשביל עצמות יוסף, שהיה גובר על טבעו על ידי קדושת נפש(-ו-) האלקית שלו, וזה גורם שיבקע הים. והנה זה ראייה על מה שאמרנו למעלה, כי לעולם על ידי מעלה אלקית נבדלת נבקע הים הטבעי. וכבר היה מיוחד בזה יוסף הצדיק, שהיה הקדוש מן הערוה, וכל אשר הוא קדוש מן הערוה יש לו מעלה נבדלת, כמו שהתבאר בפרקים הקודמים, עיין שם, שיוסף היה תחלה מושל על מצרים, ובארנו הטעם (למעלה פי"א) שהמצרים הם נמשלים לחומר, וראוי ליוסף במה שהוא נבדל מן החומר, והיה מעלתו הצורה השלימה, להיות מושל עליהם. ודבר זה בעצמו גרם שיבקעו עצמות יוסף את* הים, כי ענין אחד מצרים והים, כמו שנתבאר בסמוך.

5. אחרים אומרים, כדאי היא האמונה שהאמיניו בי* שאקרע להם הים, שלא אמרו למשה האריך נצא למדבר, ואין בידינו מחיה לדרך, אלא האמינו והלכו אחריו. עליהם מפורש בקבלה (ירמיה ב, ב)

לקרוע את הים

"הלוך וקראת באזני ירושלים זכרתי לך חסד
נעורך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". מה
שכר* מפורש אחריו, (שם פסוק ג) "קודש ישראל
לה' ראשית תבואתו", עד כאן .

ולפיכך הביא מקרא זה, שבפירוש הכתוב אומר כי
בשביל האמונה שהאמינו בה' ויצאו אחרי משה
למדבר נקראו ישראל קדושים, דכתיב "קודש
ישראל לה' ראשית תבואתו", שבשביל האמונה
יש לאדם קדושה, כמו שהתבאר שהאמונה ענין
אלקי, והיא גם כן הדביקות בו יתברך. ודבר זה
גרם שנקרע להם הים הטבעי, שקריעת ים סוף
הוא על ידי ענין נבדל, כמו שהתבאר כמה פעמים

לקרוע את הים

תקרא "דרך", דכתיב (דברים ה, ל) "מכל הדרך אשר צוה וגו'". ופירוש כיון שהתורה נקרא "דרך", לכן ראויה* שתנתן בדרך. ואם הולכים בפשוטה, לא היה אפשר להנתן התורה בארץ פלשתים, בארץ גוים אחרים, כי אם בארץ ישראל, וזה לא היה בדרך, וצריך לתורה דרך כמו שיתבאר. והמן גם כן נתן להם במדבר זוקא, מטעם דלעיל (פרק כב), שכל הדברים הבלתי טבעים הם במדבר, מפני שבישוב שם הלחם הטבעי, אבל במדבר שם לא תמצא לחם טבעי. וכן הנסים שעשה הקב"ה עמם, הכל במדבר ובים סוף, ולא בישוב העולם, הכל מטעם דלעיל, שכל הדברים היוצאים מן הטבע שייכים במדבר*.

אמנם זכר הכתוב אלו שלשה דברים לטעם נפלא. כי הדברים שאינם טבעים הם דברים אלו; האחד, שנוי הטבע בלבד, להחריב ולהפסיד, כמו רוב נסים שנעשו להם. והשני, שנוי בריאה יוצא מגדר הבריאה, כמו בריאת המן, שהיה בריאה יוצא מגדר שאר הבריאות. השלישי, דבר שאינו טבעי ואינו שנוי, כמו התורה שנתן להם השם יתברך, שאינה טבעית, ואין בזה שנוי יוצא מגדר הטבע,* רק שהתורה שכלית, ואין זה טבע. וכל המעלות קנו ישראל במדבר, והבן דבר זה.

והבן שנקראת התורה "דרך", מפני שהתורה היא* מביאה את האדם אל הצלחה האחרונה, וכמו שאמר הכתוב (משלי ו, כב) "בהתהלך תנחה אותך וגו'". ולפיכך ראוי שתנתן התורה בדרך, שאין ענין התורה בעצמה רק שתהא התורה מוליכה את האדם בדרך אשר ילך בה, וכדכתיב (שמות יח, כ) "והודעתם את הדרך אשר ילכו בה", וזהו ההליכה אל ההצלחה האחרונה. והתורה גם כן דומה לדרך בענין אחר, שהרי ההולך בדרך אינו פונה ימין ושמאל, רק מכוון דרכו. כך התורה מכוון דרך האדם, מבלי נטות ימין ושמאל. ומפני שהתורה דומה לדרך, ראוי שתנתן התורה בדרך, כפי שהתורה בעצמה שהיא דרך.

"ויהי בשלח פרעה את העם ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף" (שמות יג, יז-יח). במכלתא (שם), רבי אליעזר אומר, "דרך" כדי ליגען, כמו דאת אמר (תהלים קב, כד) "ענה בדרך כחיי". "המדבר" לצרפן, שנאמר (דברים ח, טו) "המוליכך במדבר הגדול והנורא". "ים סוף" לנסותן, שנאמר (תהלים קו, ז) "וימרו על ים בים סוף". רבי יהושע אומר, "דרך" כדי ליתן להם התורה, שנאמר (דברים ה, ל) "מכל הדרך אשר צוה ה'". "המדבר" כדי ליתן להם המן, כמו שנאמר (דברים ח, טז) "המאכילך מן במדבר". "ים סוף" כדי לעשות להם נסים, שנאמר (תהלים קו, ט) "ויגער בים סוף ויחרב",* עד כאן.

ביאור זה, כי האדם יש לו תכונות מפני גופו, ותכונות מפני נפשו, ותכונות מפני שכלו. והיה השם יתברך רוצה ליגען בדרך להחליש גופם, כי על גוף האדם קשה אליו התנועה. ורצה השם יתברך להחליש הגוף בדרך כדי להכניעו, ובשביל שהגוף נכנע, התכונות הרעות מתמרקין מן הגוף. ואחר כך "במדבר", כדי לצרף כח הנפשי, המקבל היראה והפחד. ובשביל זה נכנע כח הנפש, והתכונות הרעות* שבכח נפשי מתמרקין. ובים סוף כדי לנסות כח שכלי, אם הוא יאמין ויקנה מדת האמונה בו יתברך, שהוא יכול להציל האדם מן האויבים. כל זה עשה הקב"ה להם, כי בעת היציאה היה שכינת הקב"ה עם ישראל, ורצה להסיר פחיתותם, לכך היה מייסר את ישראל, ובזה היה ממרק את ישראל, והיו טהורים זכים ראויים לקבל מעלה עליונה. ואפילו לא היה בהם פחיתות, היה מייסר אותם בגוף ובנפש ובשכל*, כדי לזכותם* אל המעלה הגדולה על ידי יסורים שיקנו עתה בעת היציאה שנעשו לעם,* ולפיכך היה מיגען מצרפן ומנסן.

ולרבי יהושע הכל לשבח, כי בא לתת להם התורה, ואין התורה ראויה להיות ניתנת להם "בדרך ארץ פלשתים" (שמות יג, יז), שהוא הדרך הקרוב מצרים לארץ ישראל, כי התורה